

Dinàmica emergent de municipis submergits

A propòsit de les Jornades Culturals a la Plana de l'Arc

L'agenda d'aquest cap de setmana ens regala un esdeveniment cívic que es caracteritza pels seus ingredients inequívocs de fenomen revulsiu, obertament encoratjador. Aquesta operació venturosa, la XIIIa convocatòria de les Jornades Culturals a la Plana de l'Arc, es localitza enguany a l'interior de la Plana Alta, en concret a les Coves de Vinromà. Tretze anys de treballs espectaculars –pels esforços que exigeixen i per la magnificència dels resultats– no han estat prou perquè les Jornades Culturals assolisquen una projecció plausible lluny del seu espai d'actuació, tot i constituir un fenomen absolutament únic al país. S'imposa, doncs, que comencem a superar l'anomalia d'una tal ignorància.

D'entrada, em plau de manifestar que la simple referència a les Jornades Culturals a la Plana de l'Arc em produeix la sensació d'entusiasme, segurament perquè no puc estalviar-me de veure-hi una iniciativa cívica esplendorosa, sorgida de l'autoorganització del veïnat solidària i generosa, que conjumina la passió per la terra i per la seua gent amb el treball seriós per accedir al ple coneixement de la pròpia identitat col·lectiva. A la recerca, doncs, dels elements que configuren la personalitat dels pobles de la comarca les Jornades hi accedeixen mitjançant una curiositat intel·lectual sense límits fins al punt que la temàtica que tracten comprèn, per exemple, l'antropologia i la geografia física i humana, el folklore, la història, l'agricultura i el turisme, la litúrgia, la dialectologia, l'art, l'arquitectura urbana i rural, la musicologia, la història de l'educació, l'economia, la cultura popular, l'evolució de la població, l'ecologia i l'espeleologia, la botànica i la gastronomia... D'altra banda, les Jornades presenten la genialitat de vehicular dins uns paràmetres d'elevada eficàcia pedagògica un nivell acadèmic encomiable que com a norma orienta les conferències i les comunicacions, les taules redones, les visites guiades o les exposicions. Una observació, no pas baldera: l'obertura de les Jornades és a càrrec, cada any, del rector de la Universitat Jaume I i la intervenció de professionals de l'ensenyament superior i d'investigadors és força significativa. De manera definitiva, constitueixen una experiència d'universitat popular no sols admirable sinó també genial.

Certament, costaria de trobar manifestacions com les que reproduïxen cada any els nostres pobles en autoconstituir-se, un cap de setmana a la tardor, en autèntics centres universitaris oberts a una munió de veïnes i veïns que formen una població bigarrada i entusiasta, que representa la màxima varietat de nivells en l'escalafó de la instrucció educativa i que alhora conflueix en un mateix grau de tensió participativa i de passió per la cultura del poble. A fi de comptes, les Jornades recreen un espai de recerca i reflexió col·lectiva original i engrescador, que s'enriqueix amb la confluència d'erudits locals i joves estudiants, vells llauradors i àvies de la vila, llicenciats, administratius, professors universitaris, menestrals i professionals diversos... Som, en definitiva, al davant d'una universitat sense fronteres, muntada al bell mig del carrer, rigorosa i desacomplexada, que dissenya, en cada convocatòria anual, programes de recerca ambiciosos i paral·lelament ha estat capaç de dotar-se d'uns recursos didàctics sorprenents que fan que la investigació circule lliure i entenedora per carrers, atzucacs i redemurs de la vila, fins a eixir-se'n pels camins que menen a les fonts, aljubs i coves de

l'extrarradi municipal.

Hem de brindar, per suposat, per una llarga vida a les nostres Jornades, que porten recorreguda una trajectòria respectable, tal com indica la tretzena edició que assoliran enguany a les Coves de Vinromà. Van nàixer, doncs, l'any 1996, exactament a la Pobla Tornesa, al recer de la benemèrita Associació Cultural La Balaguera i amb l'objectiu ben nítid d'estrènyer els llaços que uneixen els diversos grups de la comarca que s'identifiquen per les inquietuds culturals i civils. De fet, continua viva la convicció que els nostres pobles s'arrelen al propi entorn comarcal, un àmbit territorial i humà definit com a Plana de l'Arc, que vertebrava la Via Augusta i que se circumscriu als municipis següents (citats ací segons l'ordre que ha seguit la convocatòria de les Jornades): la Pobla Tornesa, Vilafamés, les Coves de Vinromà, la Vall d'Alba, Borriol, Cabanes, la Serra d'En Galceran, Benlloc, Vilanova d'Alcolea, la Serratella i la Torre En Domènec.

Comença a ser hora que algú es propose de fer balanç de la majestuosa realitat que constitueixen les Jornades Culturals a la Plana de l'Arc. Hi ha, d'entrada, el capítol de publicacions, amb els volums corresponents a vuit actes més una cinquantena de monografies. De tota manera, l'impacte d'aquesta producció impresa no hauria de distraure la nostra atenció respecte d'un parell d'excel·lències que caracteritzen les Jornades: per un costat, la seua capacitat de fomentar l'autoestima dels nostres pobles, això és, la recuperació de la consciència de la pròpia identitat col·lectiva; per un altre, hi ha el seu estímul constant de la cultura de l'autoorganització cívica que condueix a eixamplar la xarxa associativa.

De fet, sota l'impacte de les Jornades, la Plana de l'Arc s'ha fet un lloc de privilegi a l'avantguarda cultural del país, alhora que, a partir d'associacions pioneres com la Balaguera, la Roca o Tossal Gros, n'han anat emergint d'altres – els Castellàs, Subarra o Foc i Tropell–, el conjunt de les quals han bastit una trama civil comarcal que constitueix un model admirable d'organització cultural per a la societat valenciana.

Frec a frec amb l'entramat de ciutats mitjanes, sens dubte decisives per a mantenir la consistència del país, comença a emergir l'admirable xarxa subterrània, integrada per municipis modestos, que es rebel·la contra el risc de restar al marge de la dinàmica històrica de la seua societat.

Vicent Pitarch